

УДК 332.025.12 (477.74)

JEL Classification G38, M13, O18, R 38, R 51, R 58

DOI: 10.31471/2409-0948-2018-1(17)-62-72

Данилейчук Руслан Богданович

к.е.н., доцент кафедри теорії економіки та управління

Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу

вул. Карпатська, 15, м. Івано-Франківськ, Україна, 76019

e-mail: uv@nung.edu.ua

ФІНАНСОВІ ІНСТРУМЕНТИ ПІДТРИМКИ СУБ'ЄКТІВ ІНФРАСТРУКТУРИ МАЛОГО БІЗНЕСУ В РЕГІОНІ

Анотація. Метою статті є ідентифікація і теоретичне обґрунтування необхідних та доцільних кроків із забезпечення належної організації підтримки суб'єктів інфраструктури малого бізнесу в регіоні з залученням широкого спектру сучасних фінансових інструментів.

В статті зазначено, що розвиток суб'єктів інфраструктури малого бізнесу у регіоні значною мірою залежить від ефективності організації фінансового процесу. В умовах економічної кризи та посткризового розвитку ключовими напрямками регіональної фінансової політики щодо підтримки фінансової стійкості суб'єктів інфраструктури малого бізнесу мають стати акумуляція фінансових ресурсів для подальшого їх спрямування у розширення мережі суб'єктів інфраструктури малого бізнесу на депресивних (відсталіх) територіях; оптимізація джерел акумуляції фінансових ресурсів через розширення участі у грантових та донорських програмах, максимальне залучення приватних інвестицій; орієнтація на поступове запровадження нових форм і методів управління фінансовою діяльністю на регіональному рівні, в тому числі шляхом застосування програмно-цільового фінансування у бюджетному процесі; орієнтація на виконання поставлених завдань з метою підтримки високої ефективності регіональної фінансової політики.

В результаті проведеного аналізу виявлено, що найбільш поширеним інструментом надання фінансової допомоги малому бізнесу на місцевому рівні є регіональні фонди підтримки підприємництва. В умовах суттєвого скорочення обсягів кредитування комерційними банками регіональні фонди підтримки підприємництва в більшості регіонів продовжили реалізацію кредитних програм для малого і середнього підприємництва. Важливим напрямом активізації кредитування суб'єктів інфраструктури малого бізнесу визначено створення системи гарантій за банківськими кредитами.

Встановлено, що для виконання завдань щодо фінансової підтримки діяльності суб'єктів інфраструктури малого бізнесу необхідно вжити дієвих заходів, спрямованих на підтримку інфраструктури самого фінансового ринку (суб'єктів фінансового посередництва), а також розширення асортименту відповідних послуг, що можуть пропонуватися суб'єктам інфраструктури малого бізнесу. Визначено, що одним із завдань регіональної фінансової політики є підтримка привабливого інвестиційного клімату, який би сприяв залученню належних інвестиційних ресурсів для організації та провадження продуктивної підприємницької діяльності. Запропоновано як ефективний інструмент оптимізації фінансової політики у регіоні створювати на окремій території спеціальні (вільні) економічні зони на рівні регіону. Одним із завдань створення таких зон може стати стимулювання розвитку суб'єктів інфраструктури малого бізнесу.

Вказано на необхідність подальшого теоретичного обґрунтування і формування рекомендацій щодо шляхів, умов і ресурсів, необхідних для підтримки суб'єктів інфраструктури малого бізнесу в регіоні з використанням різноманітних фінансових інструментів.

Ключові слова: підприємництво, фінансові інструменти, інфраструктура малого бізнесу, регіональний розвиток.

Danyleichuk Ruslan Bogdanovich
PhD in Economics,
Associate Professor of the Department of Economics and Management
Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas
Carpathian Street, 15, Ivano-Frankivsk, Ukraine, 76019
e-mail: uv@nung.edu.ua

FINANCIAL INSTRUMENTS OF SUPPORT OF SMALL BUSINESS INFRASTRUCTURE SUBJECTS IN THE REGION

Abstract. The purpose of the article is to identify and provide theoretical substantiation of the necessary and appropriate steps to ensure the proper organization of support for small business infrastructure subjects in the region with the involvement of a wide range of modern financial instruments.

The article states that the development of small business infrastructure subjects in the region depends to a large extent on the effectiveness of the financial process organization. In the context of the economic crisis and post-crisis development, key areas of regional financial policy to support the financial sustainability of small business infrastructure entities should be the accumulation of financial resources for their further targeting the expansion of the network of small business infrastructure subjects in depressed (backward) territories; optimization of sources of accumulation of financial resources through increased participation in grant and donor programs, maximum attraction of private investments; orientation towards the gradual introduction of new forms and methods for managing financial activities at the regional level, including through the application of program-targeted financing in the budget process; orientation to the accomplished tasks in order to maintain the high efficiency of the regional financial policy.

As a result of the analysis, it was found that regional funds for entrepreneurship support are the most common tool for providing financial assistance to small businesses at the local level. In a context of significant reduction of lending to commercial banks, regional business support funds in most regions continued the implementation of credit programs for small and medium enterprises. An important direction for increasing the lending of small business infrastructure entities is the creation of a system of guarantees for bank loans.

It was established that in order to fulfill the tasks related to the financial support of the activities of small business infrastructure subjects, it is necessary to take effective measures aimed at supporting the infrastructure of the financial market itself (financial intermediation entities), as well as expanding the range of relevant services that may be offered to the subjects of small business infrastructure. It is determined that one of the tasks of regional financial policy is to support an attractive investment climate, which would help to attract appropriate investment resources for the organization and implementation of productive entrepreneurial activity. It is proposed to create special (free) economic zones at the regional level in an area as an effective tool for optimizing financial policy in the region. One of the tasks of creating such zones may be to stimulate the development of small business infrastructure subjects.

The necessity of further theoretical substantiation and formation of recommendations concerning the ways, conditions and resources necessary to support small business infrastructure subjects in the region with the use of modern financial instruments is indicated.

Key words: entrepreneurship, financial instruments, small business infrastructure, regional development.

Данилейчук Руслан Богданович

к.э.н., доцент кафедри теорії економіки і управління

Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу

ул. Карпатська, 15, г. Івано-Франківськ, Україна, 76019

e-mail: uv@nung.edu.ua

ФИНАНСОВЫЕ ИНСТРУМЕНТЫ ПОДДЕРЖКИ СУБЪЕКТОВ ИНФРАСТРУКТУРЫ МАЛОГО БИЗНЕСА В РЕГИОНЕ

Аннотация. Целью статьи является идентификация и теоретическое обоснование необходимых и целесообразных шагов по обеспечению надлежащей организации поддержки субъектов инфраструктуры малого бизнеса в регионе с привлечением широкого спектра современных финансовых инструментов.

В статье указано, что развитие субъектов инфраструктуры малого бизнеса в регионе в значительной степени зависит от эффективности организации финансового процесса. В условиях экономического кризиса и посткризисного развития ключевым направлением региональной финансовой политики по поддержке финансовой устойчивости субъектов инфраструктуры малого бизнеса должны стать аккумуляция финансовых ресурсов для дальнейшего их использования в расширение сети субъектов инфраструктуры малого бизнеса на депрессивных (отсталых) территориях; оптимизация источников аккумуляции финансовых ресурсов путем расширения участия в грантовых и донорских программах, максимальное привлечение частных инвестиций; ориентация на постепенное внедрение новых форм и методов управления финансовой деятельностью на региональном уровне, в том числе путем применения программно-целевого финансирования в бюджетном процессе; ориентация на выполнение поставленных задач с целью поддержания высокой эффективности региональной финансовой политики.

В результате проведенного анализа выявлено, что наиболее распространенным инструментом предоставления финансовой помощи малому бизнесу на местном уровне являются региональные фонды поддержки предпринимательства. В условиях существенного сокращения объемов кредитования коммерческими банками региональные фонды поддержки предпринимательства в большинстве регионов продолжили реализацию кредитных программ для малого и среднего предпринимательства. Важным направлением активизации кредитования субъектов инфраструктуры малого бизнеса определено создание системы гарантий по банковским кредитам.

Установлено, что для выполнения задач по развитию инфраструктуры финансовой поддержки деятельности субъектов инфраструктуры малого бизнеса необходимо принять действенные меры, направленные на поддержку инфраструктуры самого рынка (субъектов финансового посредничества), а также расширение ассортимента соответствующих услуг, которые могут предлагаться субъектам инфраструктуры малого бизнеса. Определено, что одной из задач региональной финансовой политики является поддержка привлекательного инвестиционного климата, который бы способствовал привлечению надлежащих инвестиционных ресурсов для организации и осуществления продуктивной предпринимательской деятельности. Предложено как эффективный инструмент оптимизации финансовой политики в регионе создание на отдельной территории специальных (свободных) экономических зонах на уровне региона. Одной из задач создания таких зон может стать стимулирование развития субъектов инфраструктуры малого бизнеса. Указано на необходимость дальнейшего теоретического обоснования и формирования рекомендаций относительно путей, условий и ресурсов, необходимых для поддержки субъектов инфраструктуры малого бизнеса в регионе с использованием современных финансовых инструментов.

Ключевые слова: предпринимательство, финансовые инструменты, инфраструктура малого бизнеса, региональное развитие.

Вступ. Активізація діяльності суб'єктів інфраструктури малого бізнесу неможлива без застосування фінансових інструментів, які сьогодні виступають найдієвішим важелем регулювання. Суб'єкти інфраструктури малого бізнесу мають забезпечити малі підприємства якісними бізнес-послугами, що на практиці приводить до зниження трансакційних витрат. Однією з найвагоміших складових розвитку малого бізнесу є спрямування фінансових ресурсів з місцевих бюджетів на підтримку суб'єктів малого підприємництва, що сприяє економічному зростанню регіонів і вирішенню в них соціальних проблем.

З настанням економічної кризи саме регіональні програми підтримки малого підприємництва є одним із важливих інструментів подолання кризових явищ у регіонах, залучення до сфери бізнесу та самозайнятості широких верств населення. Фінансування в повному обсязі заходів регіональних програм створює умови для розвитку і зміцнення малого підприємництва, що дозволяє вирішувати соціально-економічні проблеми в регіонах, сприяє їхньому розвитку. В умовах економічної кризи, наслідки якої Україна намагалася подолати в 2009-2010 та 2015-2017 роках, загострилася проблема фінансової підтримки суб'єктів малого підприємництва. Зменшення загального рівня регіонального бюджетного фінансування, обмеженість можливості місцевих органів виконавчої влади щодо реалізації програмних заходів певною мірою пригальмували розвиток підприємництва в регіонах.

Аналіз, проведений в [1-4], свідчить про незадовільний фінансовий стан суб'єктів інфраструктури малого бізнесу, а також їхніх потенційних замовників (суб'єктів малого бізнесу). Тому завданням першочергового значення є створення привабливого інституційного середовища, сприятливого для підтримки ефективного фінансування розвитку діяльності суб'єктів інфраструктури малого бізнесу. Ключовими напрямками реалізації цього завдання на рівні держави є відновлення довіри до національної валюти, банківського сектору, небанківських фінансових установ, гальмування інфляції, оптимізація регулювання грошового обігу. Водночас окремі рішення можуть бути ухвалені і на регіональному рівні, зокрема в частині надання підтримки суб'єктам інфраструктури малого бізнесу, які здійснюють фінансові операції для малого бізнесу (в тому числі мікрокредитування).

Реалії соціально-економічного розвитку регіонів України вимагають розробки нових механізмів, методик і моделей формування регіональної фінансової політики, спрямованої на відновлення нормального функціонування суб'єктів малого підприємництва та інфраструктури малого бізнесу.

Аналіз сучасних зарубіжних і вітчизняних досліджень і публікацій. Аналізу фінансових інструментів підтримки суб'єктів інфраструктури малого бізнесу в регіоні присвячені наукові публікації як вітчизняних [3; 5-9], так і зарубіжних дослідників [10-12]. На підставі системного аналізу наукових публікацій можемо зробити висновок, що в умовах економічної кризи та посткризового розвитку ключовими напрямками регіональної фінансової політики в частині підтримки фінансової стійкості суб'єктів інфраструктури малого бізнесу мають стати:

- акумуляція фінансових ресурсів для подальшого їх спрямування у розширення мережі суб'єктів інфраструктури малого бізнесу на депресивних (відсталіх) територіях;
- оптимізація джерел акумуляції фінансових ресурсів через розширення участі у грантових та донорських програмах, максимальне залучення приватних інвестицій;
- орієнтація на поступове запровадження нових форм і методів управління фінансовою діяльністю на регіональному рівні, в тому числі шляхом застосування програмно-цільового фінансування у бюджетному процесі;
- орієнтація на виконання поставлених завдань з метою підтримки високої ефективності регіональної фінансової політики.

На нашу думку, в нинішніх умовах органи влади регіонального рівня мають сприяти оздоровленню фінансового стану суб'єктів інфраструктури малого бізнесу через розвиток

інституційного середовища, підтримку відповідних проектів, забезпечення виконання правових норм і стандартів.

Висвітлення невіршених раніше частин загальної проблеми. Актуальне питання, яке залишається в значній мірі невіршеним на сьогоднішній день – організація ефективного регулювання фінансової діяльності у регіоні. Регіональне регулювання фінансової діяльності має некомерційну мету (але при цьому повинно сприяти поліпшенню фінансового стану підприємств) і водночас повинно відповідати правовим нормам та ринковим принципам.

Мета статті полягає в ідентифікації і теоретичному обґрунтуванні необхідних та доцільних кроків із забезпечення належної організації підтримки суб'єктів інфраструктури малого бізнесу в регіоні з залученням широкого спектру сучасних фінансових інструментів.

Висвітлення основного матеріалу. Основною метою регіональної фінансової політики слід визнати підтримку стійкого економічного розвитку регіону на основі ефективного використання фінансових ресурсів, підтримки високої ефективності фінансової діяльності суб'єктів підприємництва (в тому числі підприємств).

Однак в умовах економічної кризи підтримати високу ефективність регіональної політики, в тому числі у сфері фінансів регіону, неможливо. Органи регіональної влади змушені скорочувати капітальні інвестиції, намагаючись забезпечити своєчасне фінансування витрат за захищеними статтями бюджету (заробітна плата, нарахування на неї, закупівля енергоносіїв тощо), а приватні інвестори заморожують свої програми, намагаючись підтримати фінансову стійкість наявних проектів.

Розвиток суб'єктів інфраструктури малого бізнесу у регіоні значною мірою залежить від ефективності організації фінансового процесу. Як правило, управління фінансовою діяльністю на рівні регіону відбувається за кількома основними напрямками. По-перше, це ухвалення та виконання бюджету регіону. По-друге, маніпулювання ставками місцевих податків. По-третє, регулювання обсягів регіональних інвестицій (визначення переліку регіональних інвестиційних проектів). По-четверте, встановлення нормативів фінансової діяльності підприємств комунальної сфери. По-п'яте, маніпулювання нормативами міжбюджетних трансфертів. Проте в умовах кризи всі інструменти регіонального фінансового регулювання використовуються звужено, вони спрямовані насамперед на підтримку поточної платоспроможності території та її здатність виконувати невідкладні фінансові зобов'язання.

На думку експертів Національного інституту стратегічних досліджень, враховуючи обмежені фінансові можливості держави у посткризовий період, фінансово-кредитна підтримка підприємницької діяльності та суб'єктів інфраструктури малого бізнесу має будуватися на таких принципах [1; 2; 3]:

- системності та комплексності механізмів державного, регіонального та приватного фінансування розвитку суб'єктів інфраструктури малого бізнесу,
- цілеспрямованості та адресності фінансової підтримки суб'єктів інфраструктури малого бізнесу,
- рівноправного доступу суб'єктів інфраструктури малого бізнесу до публічних фінансових ресурсів.

Пріоритетність та обґрунтованість певних фінансових рішень, що ухвалюються в рамках реалізації регіональної фінансової політики, мають ґрунтуватися на цілях і завданнях вже згаданих стратегій соціально-економічного розвитку регіонів, узгоджуватися з іншими напрямками регіональної політики, враховувати обмеження ресурсного характеру, а також перспективи залучення ресурсів корпоративного сектору.

Логіка розвитку ринкових відносин вимагає поєднання різних форм державного та регіонального фінансового регулювання і підтримки діяльності суб'єктів інфраструктури малого бізнесу, основними з яких є [3-5]:

- державна кредитно-фінансова підтримка, що передбачає прями гарантовані позики, цільове субсидування, цільове бюджетне фінансування за умови пріоритетності власних коштів підприємців та суб'єктів інфраструктури малого бізнесу;
- сприятлива фіскальна політика, що передбачає, зокрема, пільгове оподаткування як комерційних банків, які надають кредити суб'єктам інфраструктури малого бізнесу, так і самих суб'єктів інфраструктури малого бізнесу;
- сприяння розвитку недержавних фондів кредитної підтримки суб'єктів інфраструктури малого бізнесу на основі стимулювання системи гарантування та страхування кредитів (мікрокредитів), кредитної кооперації;
- заходи щодо розвитку системи мікрокредитування, венчурного та експортного кредитування, фінансового лізингу та франчайзингу як гнучких фінансових технологій і водночас конструктивних способів діяльності суб'єктів інфраструктури малого бізнесу.

Висока ефективність описаних механізмів підтверджена аналізом відповідного міжнародного досвіду. Наприклад, у сфері пільгового оподаткування результатів діяльності комерційних банків, які спрямовують залучені ресурси для подальшого кредитування суб'єктів малого підприємництва та суб'єктів інфраструктури малого бізнесу, доцільно застосувати досвід Росії, Німеччини та Італії. У Німеччині такі банки мають право на застосування прискорених норм амортизації, а також створення додаткових резервних фондів, які зменшують податкову базу.

Як свідчать дослідження [13-14], найпоширенішим інструментом надання фінансової допомоги малому бізнесу на місцевому рівні є регіональні фонди підтримки підприємництва. В умовах припинення кредитування комерційними банками суб'єктів малого і середнього підприємництва регіональні фонди підтримки підприємництва в більшості регіонів продовжили реалізацію кредитних програм для малого і середнього підприємництва. Фонди підтримки підприємництва, що функціонують у співпраці з місцевою владою, мають можливість визначати потреби малого підприємництва регіону шляхом вивчення звернень до них підприємців, кваліфіковано оцінювати та відбирати для подальшого фінансування інвестиційні проекти підприємців, надавати консультативно-методичну допомогу, фінансово-кредитну підтримку малому бізнесу, здійснювати моніторинг ефективності використання коштів та результативності впровадження бізнес-проектів.

Ефективним інструментом активізації інвестування у створення нових та підтримку наявних суб'єктів інфраструктури малого бізнесу є організація функціонування системи регіонального кредитування. Вказана система базується на частковій участі місцевих бюджетів у фінансуванні інфраструктурних проектів, які мають пріоритетне значення для підтримки нормального функціонування інфраструктурного середовища. При цьому частка ресурсів місцевих бюджетів може коливатися від 10 до 50%.

Задля подолання негативних явищ в економіці регіонів місцевим органам влади в рамках регіональних програм необхідно вживати заходи, спрямовані на спрощення доступу до кредитних ресурсів для представників малого бізнесу. На місцевому рівні необхідно налагоджувати співпрацю з комерційними банками у запровадженні дієвих заходів фінансової підтримки малого підприємництва в рамках регіональних програм. Місцева влада та банківські установи мають розробити і узгодити спільні дії щодо кредитування бізнес-проектів суб'єктів малого підприємництва. Впровадження компенсації частини відсотків за банківські кредити, які надає підприємцям уповноважений банк, або надання гарантій повернення кредиту (у вигляді поруки, ресурсного покриття або заставного майна) – найбільш поширені механізми такої співпраці [13, с. 75-77].

Важливим напрямом активізації кредитування суб'єктів інфраструктури малого бізнесу є створення системи гарантій за банківськими кредитами. Механізм гарантування кредитів для суб'єктів малого підприємництва та суб'єктів інфраструктури малого бізнесу базується на авторитеті держави (в особі державних та регіональних органів), яка має

достатні фінансові ресурси для покриття непередбачуваних витрат. При цьому частка кредиту, що гарантується, як правило, не перевищує 50%. Застосування механізмів гарантування дозволяє у кілька разів збільшити кредитну активність, передусім на пріоритетних напрямках економічної реформи, і отримати значні економічні ефекти без значних втрат бюджетних коштів. Для цього необхідно розробити відповідні законодавчі зміни, які б унормували діяльність незалежного Фонду гарантування кредитів.

За умов економічної кризи більшість заходів місцевих органів виконавчої влади були спрямовані на відпрацювання вже існуючих фінансових технологій підтримки малого підприємництва, зокрема мікрокредитування, а також вони шукали шляхи до співробітництва з недержавними фінансово-кредитними установами для спільної участі у кредитуванні суб'єктів малого підприємництва.

Для виконання завдань щодо розвитку інфраструктури фінансової підтримки діяльності суб'єктів інфраструктури малого бізнесу необхідно вжити дієвих заходів, спрямованих на підтримку інфраструктури самого фінансового ринку (суб'єктів фінансового посередництва), а також розширення асортименту відповідних послуг, що можуть пропонуватися суб'єктам інфраструктури малого бізнесу.

Гострою проблемою регіональної фінансової політики є вибір орієнтирів та напрямів бюджетно-фінансової децентралізації. Економіки регіонів України переживають становлення ринкових принципів з одночасним загостренням системної економічної кризи, яка триває з 90-х років ХХ ст. Особливістю і наслідком цих процесів є значна централізація бюджетних ресурсів. Більшість українських регіонів за рахунок закріплених джерел здатні профінансувати лише 5-10% закріплених витрат, решту вони отримують як субсидії та дотації з центрального бюджету.

Бюджетно-фінансова децентралізація має стати складовою процесу регіонального фінансового управління. Ця робота не повинна бути спрямована на механічний перерозподіл фінансових ресурсів, а має стати дієвим регулятором економічних відносин центру та регіонів. Одним із критеріїв успішності фінансової політики на рівні регіону можна вважати розширення фінансової стійкості та платоспроможності суб'єктів малого підприємництва та суб'єктів інфраструктури малого бізнесу. Врешті-решт, фінансова спроможність територій на основі бюджетної децентралізації має стати основою для формування ефективних механізмів фінансового забезпечення діяльності суб'єктів малого підприємництва та суб'єктів інфраструктури малого бізнесу. Крім того, децентралізація бюджетного управління сприяє розвитку інституцій вільного ринку, відповідної інфраструктури та підвищує зацікавленість місцевих еліт у високих результатах регіональної політики.

Найзначнішим джерелом фінансування розвитку суб'єктів малого підприємництва та суб'єктів інфраструктури малого бізнесу на рівні регіонального управління є доходи місцевих бюджетів. Однак закріплені повноваження органів регіонального управління достатньою мірою не забезпечені належним обсягом доходів. Проектування місцевих бюджетів виконується на формульній основі (згідно із затвердженими нормативами бюджетної забезпеченості), але виходячи з наявних ресурсів центрального бюджету. Відтак, в умовах кризи державних фінансів, зокрема, значного бюджетного дефіциту та згортання багатьох бюджетних програм, необхідні потреби регіонів апріорі не забезпечуються належним фінансуванням. Фактично можливості регіональних органів управління проводити виважену фінансову політику нині відсутні.

Якщо в країнах з розвинутою економікою найбільш поширеною формою фінансової підтримки малого бізнесу (70%) є кредитні ресурси банків, то нині у більшості регіонів України вирішення проблем дефіциту кредитних ресурсів для малого підприємства здійснювалось шляхом надання відповідної інформаційної підтримки суб'єктам малого підприємництва про наявність кредитних ліній для суб'єктів малого бізнесу.

За інформацією з регіонів, для інформаційної підтримки підприємців з питань фінансово-кредитного забезпечення на інтернет-сторінках місцевих органів влади

розміщено електронні довідники щодо джерел фінансування, кредитних програм, операторів ринку фінансових послуг, а також створювались бази даних інфраструктури банківських та небанківських фінансово-кредитних установ [14, с. 90-98].

Одним із завдань регіональної фінансової політики є підтримка привабливого інвестиційного клімату, який би сприяв залученню належних інвестиційних ресурсів для організації та провадження продуктивної підприємницької діяльності. Загальне зменшення фінансової підтримки малого підприємництва негативно позначилося на розвитку інноваційної складової регіональних програм та кількості бізнес-проектів, підтриманих місцевими органами влади в рамках програмних заходів. Саме фінансова підтримка малого і середнього бізнесу на місцевому рівні дозволяє запобігти згортанню підприємництва, зростанню безробіття та сприяє вирішенню соціальних проблем у регіонах. Підтримка фінансування проектів, які здатні стимулювати створення нових суб'єктів інфраструктури малого бізнесу, матиме неабияке позитивне значення для розвитку територій. Вказаний механізм дозволить отримати позитивні ефекти: підтримка зайнятості, збільшення доходів бюджетів за рахунок розширення сукупної бази оподаткування, залучення приватних інвестицій, зростання загальних показників економічного розвитку. Реалізація вказаного механізму, однак, потребує розробки відповідної законодавчої бази, а також методологічних підходів з відбору найбільш ефективних інфраструктурних проектів.

Ефективним інструментом оптимізації фінансової політики у регіоні може стати створення на окремій території спеціальної (вільної) економічної зони на рівні регіону. Вказаний інструмент широко використовується при формуванні та реалізації регіональної економічної політики у багатьох державах [6-12]. Так, в Угорщині нині функціонує понад 90 вільних економічних зон регіонального та місцевого значення, на територіях яких діють окремі пільги для інвесторів, в першу чергу в частині звільнення прибутку з-під оподаткування у випадку інвестування у створення інфраструктурних проектів [6, с. 150].

Вільні економічні зони дозволяють мінімізувати на рівні окремої території (від ділянки у кілька гектарів до цілої адміністративно-територіальної одиниці) дію негативних чинників, що підвищує інвестиційну привабливість проектів створення та розвитку відповідної ринкової інфраструктури. Одним із завдань створення таких зон може стати стимулювання розвитку суб'єктів інфраструктури малого бізнесу. Для відповідних суб'єктів встановлюватимуться преференції зі сплати відповідних місцевих податків і зборів, зменшуватиметься орендна плата за використання земельних ділянок, знижуватиметься вартість адміністративних послуг органів місцевого самоврядування тощо. Вільні економічні зони створюються, як правило, з конкретною метою, а відповідними пільгами (пільгою) мають право користуватися лише ті підприємці та інвестори, які реалізують проекти, що відповідають затвердженим критеріям. Вказане дозволяє отримати стійкі соціально-економічні ефекти без значних втрат для бюджету виведених з-під оподаткування коштів. Спеціальні (вільні) економічні зони на регіональному (місцевому) рівні мають поліпшити загальні показники соціально-економічного розвитку з урахуванням позитивних наслідків діяльності суб'єктів малого підприємництва та суб'єктів інфраструктури малого бізнесу [14, с. 119].

Вказана зона може бути створена органом місцевого самоврядування на певний (як правило, 10-25 років) термін шляхом ухвалення відповідного рішення, в якому передбачатимуться конкретні умови господарської діяльності. Пропонуємо надати місцевим радам (обласного, районного, міського рівнів та об'єднаним територіальним громадам) право створення вільних економічних зон регіонального (місцевого) рівня.

При ухваленні рішення про створення вільної економічної зони важливо обрати індикатор участі у програмі стимулювання: проектний підхід (преференції надаються затвердженим проектам) або суб'єктний підхід (преференції надаються всім суб'єктам, які дотрималися певних процедур і стандартів).

Висновки і напрямки подальших досліджень. Економічна депресія наклала низку суттєвих обмежень на можливості здійснення політики підтримки розвитку інфраструктури малого бізнесу:

- в умовах розбалансованості державних фінансів різко обмежуються можливості фіскального регулювання з урахуванням пріоритетів та завдань економічної політики, в тому числі в частині податкового стимулювання малого бізнесу;

- через зростання бюджетного дефіциту майже унеможлиблюється застосування важелів бюджетної підтримки розвитку інфраструктури малого бізнесу в рамках реалізації програм державно-приватного партнерства, а також практичного використання механізму державних закупівель для стимулювання відповідних сфер;

- зростає вартість кредитного ресурсу, тож більшість проектів у сфері малого підприємництва (в тому числі щодо розвитку інфраструктури малого бізнесу) через свою низьку рентабельність фактично втрачають доступ до прийняттого зовнішнього фінансування;

- змінюється орієнтація споживчого попиту: в умовах падіння доходів споживачі прагнуть купувати дешевші товари масового вжитку, що виробляються крупними корпораціями та їхніми виробничими філіями, натомість попит на оригінальні товари та послуги стрімко зменшується;

- внаслідок валютної кризи збільшується вартість традиційних ресурсів (передусім енергоносіїв) та імпортової сировини, тоді як вартість виготовлених товарів та послуг відповідно до дії закону попиту і пропозиції має залишатися майже на незмінному рівні, що “вимиває” обігові кошти малих підприємств та суб’єктів інфраструктури малого бізнесу.

Розвиток суб’єктів інфраструктури малого бізнесу у регіоні значною мірою залежить від ефективності організації фінансового процесу. В умовах економічної кризи та посткризового розвитку ключовими напрямками регіональної фінансової політики щодо підтримки фінансової стійкості суб’єктів інфраструктури малого бізнесу мають стати:

- акумуляція фінансових ресурсів для подальшого їх спрямування у розширення мережі суб’єктів інфраструктури малого бізнесу на депресивних (відсталіх) територіях;

- оптимізація джерел акумуляції фінансових ресурсів через розширення участі у грантових та донорських програмах, максимальне залучення приватних інвестицій;

- орієнтація на поступове запровадження нових форм і методів управління фінансовою діяльністю на регіональному рівні, в тому числі шляхом застосування програмно-цільового фінансування у бюджетному процесі;

- орієнтація на виконання поставлених завдань з метою підтримки високої ефективності регіональної фінансової політики.

Найбільш поширеним інструментом надання фінансової допомоги малому бізнесу на місцевому рівні є регіональні фонди підтримки підприємництва. В умовах скорочення обсягів кредитування комерційними банками суб’єктів малого і середнього підприємництва регіональні фонди підтримки підприємництва в більшості регіонів продовжили реалізацію кредитних програм для малого і середнього підприємництва.

Важливим напрямом активізації кредитування суб’єктів інфраструктури малого бізнесу є створення системи гарантій за банківськими кредитами.

Для виконання завдань щодо фінансової підтримки діяльності суб’єктів інфраструктури малого бізнесу необхідно вжити дієвих заходів, спрямованих на підтримку інфраструктури самого фінансового ринку (суб’єктів фінансового посередництва), а також розширення асортименту відповідних послуг, що можуть пропонуватися суб’єктам інфраструктури малого бізнесу.

Одним із завдань регіональної фінансової політики є підтримка привабливого інвестиційного клімату, який би сприяв залученню належних інвестиційних ресурсів для організації та провадження продуктивної підприємницької діяльності.

Ефективним інструментом оптимізації фінансової політики у регіоні може стати створення на окремій території спеціальної (вільної) економічної зони на рівні регіону. Одним із завдань створення таких зон може стати стимулювання розвитку суб'єктів інфраструктури малого бізнесу.

Література

1. Бондарук Т.Г. Механізм фінансового забезпечення функцій органів місцевого самоврядування / Т.Г.Бондарук // Актуальні проблеми економіки. – 2011. – № 8. – С. 250-258.
2. Данилейчук Р.Б. Державна підтримка малого бізнесу в сучасних умовах розвитку економіки України / Р.Б.Данилейчук // Актуальні проблеми ринкової економіки [Вісник Львівського державного інституту новітніх технологій та управління імені В.Чорновола]. – Луцьк, 2009. – № 7. – С. 61-67.
3. Покришка Д.С. Механізми розвитку підприємництва в умовах посткризового відновлення економіки України : [аналітична доповідь] / Д.С. Покришка, Я.А. Жаліло, Д.В. Ляпін та ін. – К.: НІСД, 2010. – 72 с.
4. Бобров Є.А. Аналіз причин виникнення світової фінансової кризи та її вплив на економіку України / Є.А. Бобров // Фінанси України. – 2008. – № 12. – С. 33-43.
5. Державні цільові програми та упорядкування програмного процесу в бюджетній сфері [монографія] / В.М. Геєць, В.П. Александрова, О.І. Амоша та ін. / за ред. акад. НАНУ В.М. Гейця / К.: Наукова думка. – 2008. – 383 с.
6. Галан Н.І. Державна підтримка малих та середніх підприємств в Європейському Союзі / Н.І. Галан // Фінанси України. – 2005. – № 5. – С. 147–154.
7. Данилейчук Р.Б. Система державної підтримки малого та середнього бізнесу в розвинутих країнах / Р.Б. Данилейчук // Наука молода [Збірник наукових праць молодих вчених Тернопільського національного економічного університету]. – Тернопіль: Економічна думка, 2010. – №14. – С. 154-158.
8. Жуков С.А. Формування комплексної регіональної моделі входження України в Європейський Союз / С.А.Жуков // Актуальні проблеми економіки. – 2011. – № 6. – С. 143-150.
9. Зарубежный опыт поддержки малого бизнеса / под. ред. д.э.н. Ю.А. Клочко [аналитический доклад] – К.: Исследовательский центр содействия развитию малого бизнеса "ВЕНЧУР", 1993. – 22 с.
10. Развитие предпринимательства в регионе ЕЭК ООН. Опыт стран в снижении барьеров на пути развития предприятий [издание ООН]. – Нью-Йорк, Женева: Европейская экономическая комиссия ООН, 2008. – 74 с.
11. Carlos U. Financial Liberalization, Structural Change, and Real Exchange Rate Appreciations / Carlos U., F.Meza. // IMF Working Paper, IMF Institute, March 2010 – 41 p. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2010/wp1063.pdf>.
12. The White House Conference on Small Business. Issue Handbook. Foundation for a New Century. – Washington, 2008. – 349 p.
13. Данилейчук Р. Б. Роль державної інфраструктури підтримки малого бізнесу у формуванні конкурентного середовища / Р. Б. Данилейчук // Економіко-управлінські аспекти трансформації та інноваційного розвитку соціально-економічних систем в контексті підвищення енергетичної безпеки України : колективна монографія / За заг. ред. О. Г. Дзьоби, Л. Є. Сімків, С. М. Кафки. – Івано-Франківськ: ІФНТУНГ, 2017. – С. 74-83.
14. Король В. С. Формування та розвиток інфраструктури малого бізнесу на регіональному рівні (на прикладі Івано-Франківської області): монографія / Король В. С., Данилейчук Р. Б. – Івано-Франківськ; Луцьк: ВІЕМ, 2011. – 168 с.

References

1. Bondaruk T.H. Mekhanizm finansovoho zabezpechennia funktsii orhaniv mistsevoho samovriaduvannia / T.H.Bondaruk // Aktualni problemy ekonomiky. – 2011. – № 8. – S. 250-258.
2. Danyleichuk R.B. Derzhavna pidtrymka maloho biznesu v suchasnykh umovakh rozvytku ekonomiky Ukrainy / R.B.Danyleichuk // Aktualni problemy rynkovoï ekonomiky [Visnyk Lvivskoho derzhavnogo instytutu novitnikh tekhnolohii ta upravlinnia imeni V.Chornovola]. – Lutsk, 2009. – № 7. – S. 61-67.
3. Pokryshka D.S. Mekhanizmy rozvytku pidpriemnytstva v umovakh postkryzovoho vidnovlennia ekonomiky Ukrainy : [analitichna dopovid] / D.S. Pokryshka, Ya.A. Zhalilo, D.V. Liapin ta in. – K.: NISD, 2010. – 72 s.
4. Bobrov Ye.A. Analiz prychnyn vynyknennia svitovoi finansovoi kryzy ta yïi vplyv na ekonomiku Ukrainy / Ye.A. Bobrov // Finansy Ukrainy. – 2008. – № 12. – S. 33-43.
5. Derzhavni tsilovi prohramy ta uporiadkuvannia prohramnogo protsesu v biudzhethnii sferi [monohrafiia] / V.M. Heiets, V.P. Aleksandrova, O.I. Amosha ta in. / za red. akad.NANU V.M.Heitsia / K.: Naukova dumka. – 2008. – 383 s.
6. Halan N.I. Derzhavna pidtrymka malykh ta serednikh pidpriemstv v Yevropeiskomu Soiuzi / N.I. Halan // Finansy Ukrainy. – 2005. – № 5. – S. 147–154.
7. Danyleichuk R.B. Systema derzhavnoi pidtrymky maloho ta serednoho biznesu v rozvynutykh krainakh / R.B. Danyleichuk // Nauka moloda [Zbirnyk naukovykh prats molodykh vchenykh Ternopilskoho natsionalnogo ekonomichnogo universytetu]. – Ternopil: Ekonomichna dumka, 2010. – №14. – S. 154-158.
8. Zhukov S.A. Formuvannia kompleksnoi rehionalnoi modeli vkhodzhennia Ukrainy v Yevropeyskyi Soiuz / S.A.Zhukov // Aktualni problemy ekonomiky. – 2011. – № 6. – S. 143-150.
9. Zarubezhnyi opyt podderzhky maloho byznesa / pod. red. d.ē.n. Yu.A. Klochko [analytycheskyi doklad] – K.: Yssledovatelskyi tsentr sodeistviya rozvytyiu maloho byznesa "VENChUR", 1993. – 22 s.
10. Razvytye predprynimatelstva v rehyone EĀK OON. Opyt stran v snyzheny barerov na puty rozvytyia predpriatyi [yzdanye OON]. – Niu-York, Zheneva: Evropeiskaia ekonomycheskaia komysyia OON, 2008. – 74 s.
11. Carlos U. Financial Liberalization, Structural Change, and Real Exchange Rate Appreciations / U. Carlos, F. Meza. // IMF Working Paper, IMF Institute, March 2010 – 41 p. [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2010/wp1063.pdf>.
12. The White House Conference on Small Business. Issue Handbook. Foundation for a New Century. – Washington, 2008. – 349 r.
13. Danyleichuk R. B. Rol derzhavnoi infrastruktury pidtrymky maloho biznesu u formuvanni konkurentnoho seredovyshcha / R. B. Danyleichuk // Ekonomiko-upravlinski aspekty transformatsii ta innovatsiinoho rozvytku sotsialno-ekonomichnykh system v konteksti pidvyshchennia enerhetychnoi bezpeky Ukrainy : kolektyvna monohrafiia / Za zah. red. O. H. Dzoby, L. Ye. Simkiv, S. M. Kafky. – Ivano-Frankivsk: IFNTUNH, 2017. – S. 74-83.
14. Korol V. S. Formuvannia ta rozvytok infrastruktury maloho biznesu na rehionalnomu rivni (na prykladi Ivano-Frankivskoi oblasti): monohrafiia / Korol V. S., Danyleichuk R. B. – Ivano-Frankivsk; Lutsk: VIEM, 2011. – 168 s.

Стаття надійшла до редакції 19.04.18 р.

Рекомендовано до друку д.ē.н., проф. Дзьобюю О.Г.